

Katarzyna Leśniewska

MNIEJSZOŚĆ NARODOWA AKTYWNA NA POZIOMIE LOKALNYM – PRZYKŁAD POLAKÓW W SOLECZNIKACH NA LITWIE¹

Zarys treści W artykule omówiono liczebność i rozmieszczenie skupisk mniejszości polskiej w Republice Litewskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polaków w Solecznikach, w świetle wyników spisu powszechnego z 2011 roku. W opracowaniu ukazano również działalność głównych organizacji politycznych i społecznych oraz szkół mniejszości polskiej w rejonie solecznickim. W badaniach wykorzystano socjologiczną metodę wywiadów pogłębionych z liderami organizacji polskich.

Słowa kluczowe Mniejszość narodowa, Polacy, Litwa, aktywność na poziomie lokalnym, organizacje mniejszościowe, spis powszechny.

1. Wprowadzenie

Studia nad mniejszościami narodowymi w polskiej geografii politycznej mają długą tradycję i bogaty dorobek naukowy, a obecnie przeżywają renesans. Geografowie polityczni zajmujący się problematyką narodowości często korzystają z dorobku innych dyscyplin naukowych, takich jak historia, politologia, socjologia czy statystyka, ale punktem odniesienia analiz geograficznych pozostaje środowisko geograficzne i warunki społeczno-gospodarcze.

Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto definicję mniejszości narodowej zaproponowaną przez polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, które za polską mniejszość narodową uznaje zbiorowość osób polskiego pochodzenia (ale obcego obywatelstwa); ludność rdzenną, mieszkającą od dłuższego czasu (np. od ok. 100 lat lub trzech pokoleń) na tym samym obszarze, najczęściej na terenach dawniej znajdujących się w granicach Rzeczypospolitej, wyróżniającą się

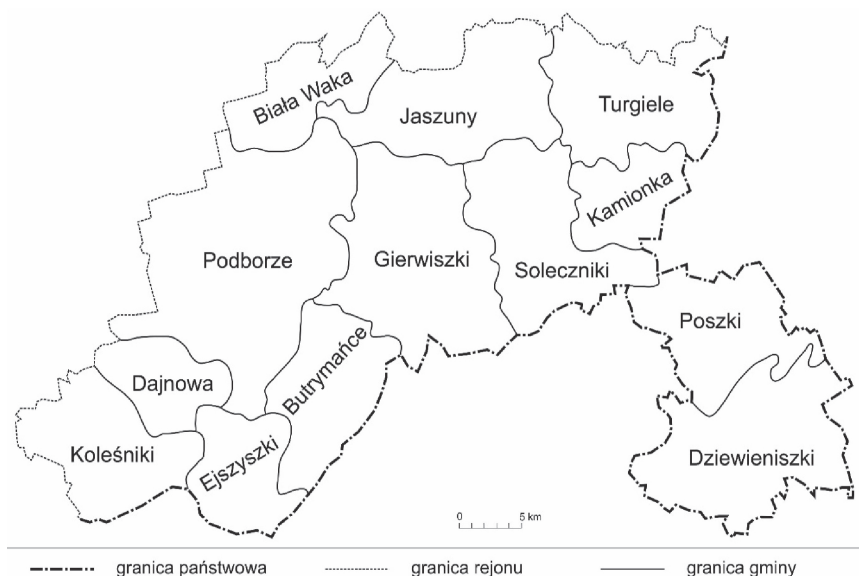
¹ Badania przeprowadzone przez autorkę na potrzeby opracowania zostały sfinansowane ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2011/01/N/HS4/02144.

od reszty społeczeństwa danego kraju poczuciem grupowej odrębności etnicznej, kulturowej, językowej, związkami z polską tradycją narodową, przynależnością do Kościoła rzymskokatolickiego, nierzadko jest bezpośrednio kojarzona z polskością – zwłaszcza na Wschodzie².

Według szacunków Stowarzyszenia Wspólnota Polska poza granicami Polski zamieszkuje ponad 20 mln Polaków. W celu zachowania swojej kultury i języka tworzą organizacje, zespoły pieśni i tańca czy środki masowego przekazu. Dodatkowo organizują własne ugrupowania polityczne oraz szkolnictwo.

Rejon solecznicki położony jest w południowo-wschodniej części Republiki Litewskiej, w powiecie wileńskim. Od wschodu i południa rejon graniczy z obwodem grodzieńskim na Białorusi, zaś od północy i zachodu z rejonami orańskim, wileńskim i trockim. Powierzchnia rejonu wynosi ponad 1 491 km². Według danych z ostatniego spisu powszechnego (2011) rejon zamieszkiwało ponad 34,5 tys. osób, w tym blisko 27 tys. stanowili Polacy. Rejon posiada charakter typowo rolniczy, ale dużą powierzchnię zajmują także lasy.

Rejon solecznicki podzielony jest na 13 starostw (gmin), tj. Soleczniki, Ejszyszki, Biała Waka, Jaszuny, Dziewieniszki, Koleśniki, Podborze, Turgiele, Butrymańce, Gierwiszki, Kamionka, Poszki i Dajnowa (rys. 1). W rejonie solecznickim funkcjonuje 13 placówek kulturalnych, 13 kościołów katolickich, 3 cerkwie 28 bibliotek oraz 2 muzea.

Rys. 1. Podział administracyjny rejonu solecznickiego na Litwie

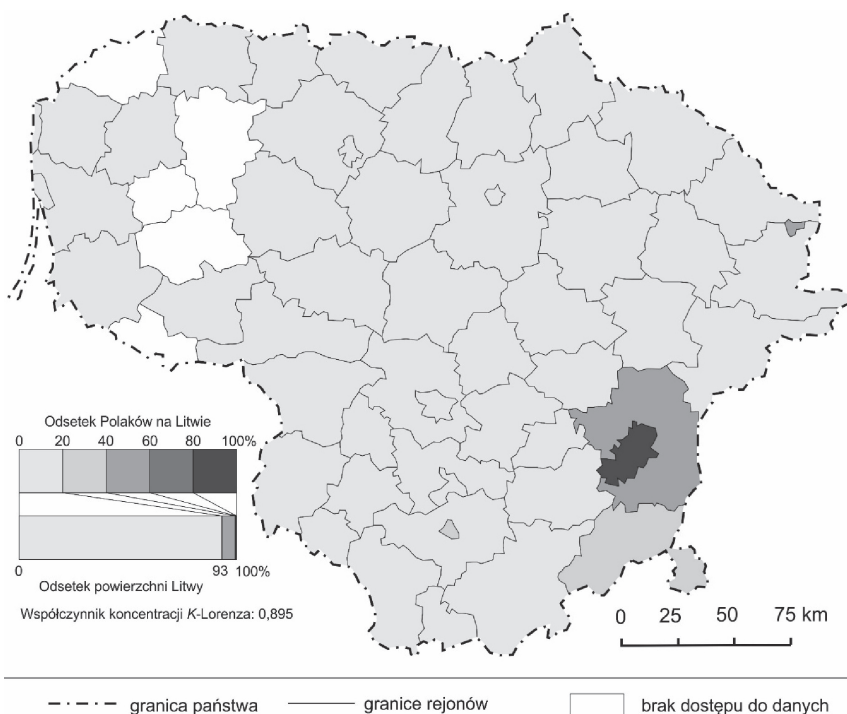
Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy GIS Centras – Rejon Solecznicki (2006)

² http://www.msz.gov.pl/polityka_zagraniczna/polonia/definicje_pojecia/ (dostęp: 20.11.2013).

2. Polacy na Litwie w świetle wyników spisu powszechnego z 2011 roku

Polacy na Litwie stanowią ludność autochtoniczną zwarcie zamieszkującą tereny Wileńszczyzny, należącej w okresie międzywojennym do Polski. Centrum polskości na tych terenach stanowi Wilno, będące jednocześnie nie tylko największym skupiskiem ludności polskiej, ale również centrum kulturalnym i organizacyjnym. W miarę oddalania się od Wilna liczba ludności polskiej stopniowo maleje.

Według spisu z 2011 roku, Polacy na Litwie stanowili najliczniejszą mniejszość narodową (ponad 200 tys. deklaracji – 6,58% ogółu ludności). Spośród 200 317 osób deklarujących w trakcie spisu narodowość polską, blisko 93% (186 192 deklaracji) mieszkało w okręgu wileńskim. Spośród 8 rejonów wchodzących w skład okręgu wileńskiego (rys. 2) aż 7 znalazło się w pierwszej dziesiątce rejonów z największą liczbą deklaracji narodowości polskiej na Litwie (tab. 1). Najwięcej deklaracji zanotowano w stolicy Litwy – Wilnie (88 408) oraz w rejonach wileńskim (49 648) i solecznickim (26 858).

Rys. 2. Koncentracja osób deklarujących narodowość polską na Litwie na podstawie wyników spisu powszechnego z 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LSD³

³ <http://www.osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize1> (dostęp: 20.01.2014).

Tabela 1

Rejony z największą liczbą oraz największym udziałem Polaków w ogólnej liczbie mieszkańców (na podstawie wyników spisu powszechnego z 2011 roku)

Jednostka administracyjna			Liczba Polaków
Rejon		Okręg	
Nazwa polska	Nazwa litewska		
m. Wilno	Vilniaus m.	wileński	88 408
Wileński	Vilniaus	wileński	49 648
Solecznicki	Šalčininkų	wileński	26 858
Trocki	Trakų	wileński	10 362
Święciański	Švenčionių	wileński	7 239
Wisagiński	Visagino	uciański	2 108
Elektreński	Elektrėnų	wileński	1 769
Szyrwinski	Širvintų	wileński	1 628
Orański	Varėnos	olicki	1 612
Małacki	Molėtų	uciański	1 313
Jednostka administracyjna			Udział Polaków (%)
Rejon		Okręg	
Nazwa polska	Nazwa litewska		
Solecznicki	Šalčininkų	wileński	77,75
Wileński	Vilniaus	wileński	52,07
Trocki	Trakų	wileński	30,11
Święciański	Švenčionių	wileński	25,98
m. Wilno	Vilniaus m.	wileński	16,51
Wisagiński	Visagino	uciański	9,33
Szyrwinski	Širvintų	wileński	9,27
Elektreński	Elektrėnų	wileński	7,08
Ignaliński	Ignalinos	uciański	7,05
Orański	Varėnos	olicki	6,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LSD⁴.

Rejony solecznicki oraz wileński były jedynymi rejonami na Litwie, w których ludność deklarująca polską narodowość stanowiła większość mieszkańców – odpowiednio 77,75% i 52,07%. Wysokim odsetkiem Polaków cechowały się również rejony trocki (33,11%), święciański (25,98%) oraz miasto stołeczne – Wilno (16,51%).

⁴ <http://www.osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize1> (dostęp: 20.01.2014).

Zdaniem C. Żołędowskiego (2003), koncentrację ludności polskiej na terenach przygranicznych na Litwie, w przeszłości należących do Polski, należy rozpatrywać z perspektywy historycznej, gdyż pozwala ona na zrozumienie postaw i zachowań Polaków wobec Litwinów. Analizując liczebność i rozmieszczenie mniejszości polskiej na Litwie można stwierdzić, że jest to stosunkowo liczna zbiorowość oparta na tzw. „małej ojczyźnie” – Wileńszczyźnie, gdzie lokalnie tworzy większość etniczną – w rejonach sołecznickim i wileńskim (Żołędowski 2003). Jak zauważa P. Eberhardt (2009), trendy przemian narodowościowych na Litwie jednoznacznie pokazują stopniowe umacnianie pozycji ludności litewskiej w państwie, co oznacza, że w przyszłości Litwa stawać się będzie coraz bardziej monoetnicznym krajem. Z kolei znaczenie mniejszości narodowych będzie stopniowo ulegało marginalizacji. Wyjątek mogą stanowić jedynie obszary wiejskie na Wileńszczyźnie z wyraźną dominacją ludności polskiej.

3. Działalność polityczna Polaków w Sołecznikach

Ważnymi elementami każdej zbiorowości terytorialnej są instytucje, które je scalają, poprzez zaspokajanie potrzeb indywidualnych i zbiorowych oraz kreowanie systemu więzi formalnych. Z pewnością taką rolę pełni samorząd terytorialny, który wyłaniany jest przez mieszkańców (Bobryk 2013). Na początku lat 90. XX wieku na skutek zmian zachodzących w ZSRR możliwe stało się funkcjonowanie niekomunistycznych partii politycznych. Początkowo Polacy startowali pod auspicjami Związku Polaków na Litwie (ZPL). Powstanie polskiej partii politycznej wymusiły zmiany w ustawodawstwie wprowadzone w 1994 roku. Sejm RL podjął uchwałę zakazującą startu w wyborach organizacjom społecznym, tym samym ZPL stanął przed wyborem przekształcenia się w partię polityczną lub rezygnacji z bezpośredniej działalności politycznej (Bobryk 2005; Godek 2005; Krajewski 2012; Kawęcki 2013). Władze ZPL otwarcie krytykowały zmianę ordynacji wyborczej, nazywając ją dyskryminującą przedstawicieli mniejszości narodowych, których organizacje zostały pozbawione możliwości udziału w wyborach (Sidorkiewicz 2011). W dniu 28 sierpnia 1994 roku podczas V Zjazdu ZPL, wyodrębniła się z jego struktur Akcja Wyborcza Polaków na Litwie. Początkowo zakładano przyjęcie nazwy Akcja Wyborcza Związku Polaków na Litwie, jednakże pod naciskiem litewskiego Ministerstwa Sprawiedliwości zdecydowano o usunięciu z nazwy ZPL (Bobryk 2005; Godek 2005; Kawęcki 2013).

W dniu 15 grudnia 1994 roku przyjęto program AWPL, w którym za główny cel przyjęto wprowadzenie wymogów europejskich w zakresie używania języków mniejszości narodowych, tj. na terenach, gdzie mniejszości stanowią więcej niż 10% uznanie języków mniejszości za języki lokalne. Jednocześnie opowiedziano się za działaniami partii zgodnymi z etyką chrześcijańską. Program przewidywał również decentralizację władzy i poszerzenie kompetencji samorządów (Bobryk 2005, 2013; Kawęcki 2013).

W pierwszych wyborach samorządowych, w których startowała AWPL w 1995 roku, w skali kraju partia uzyskała 7 wynik na 16 startujących ugrupowań. W rejonie solectnickim AWPL zdobyła 14 na 25 mandatów, a jej przedstawiciel został merem. W 1996 roku litewski Sejmas przyjął nowelizację Ustawy o wyborach rad samorządowych, która m.in. wydłużała kadencję samorządów do 3 lat. W kolejnych wyborach w 1997 roku AWPL ponownie zajęła 7 miejsce w skali kraju (na 24 startujące ugrupowania). W rejonie solectnickim partia zdobyła 20 mandatów radnych, co pozwoliło AWPL rządzić samodzielnie.

Kolejne wybory samorządowe na Litwie miały miejsce w 2000 roku. W rejonie solectnickim AWPL uzyskała 18 mandatów, co wystarczyło do samodzielnego sformowania organów władzy. W 2002 roku litewski Sejmas przyjął poprawkę do Konstytucji Republiki Litewskiej, która wydłużała kadencję rad samorządów do 4 lat. W kolejnych wyborach w grudniu 2002 roku AWPL uzyskała w rejonie solectnickim 17 mandatów. W wyborach tych po raz pierwszy wzięła także udział inna polska partia – Polska Partia Ludowa (PPL). Ugrupowanie jednoznacznie podkreślało swój polski charakter i poddawało ostrej krytyce dotychczasowy sposób rządzenia AWPL. W wyborach PPL zdobyła nieco ponad 500 głosów i nie zdołała uzyskać żadnego mandatu (Bobyk 2013).

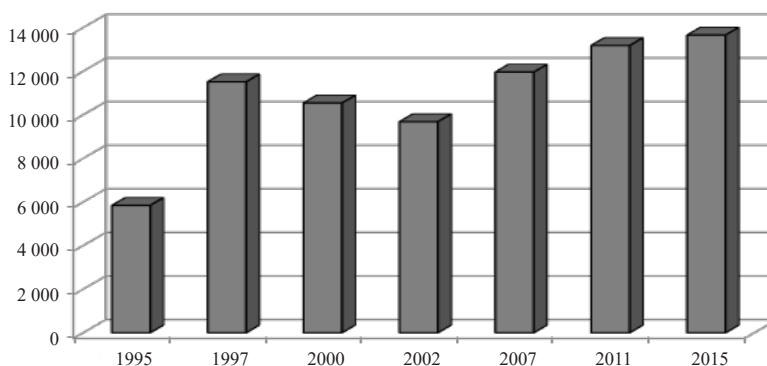
W marcu 2007 roku odbyły się kolejne wybory do rad samorządów na Litwie. W rejonie solectnickim Akcja Wyborcza Polaków na Litwie zdobyła 20 mandatów i ponownie mogła rządzić samodzielnie. Swoich kandydatów wystawiła także PPL, która zdobyła blisko 170 głosów w rejonie i ponownie nie zdołała uzyskać żadnego mandatu radnego (fot. 1).

Fot. 1. Polsko-litewska tablica informacyjna przed budynkiem Administracji Samorządu Rejonu Solectnickiego

fot. K. Leśniewska

W 2011 roku w wyborach do rad samorządowych w rejonie sołecznickim AWPL wystartowała pod nazwą Koalicja Akcji Wyborczej Polaków na Litwie i Aliansu Rosjan „Blok Waldemara Tomaszewskiego”. Koalicja zdobyła łącznie 22 mandaty, uzyskując najlepszy wynik w historii. Ostatnie wybory do rad samorządów odbyły się w 2015 roku, a w rejonie sołecznickim AWPL ponownie wystartowała w koalicji z Aliansem Rosjan. Koalicja zdobyła najwyższą liczbę głosów w historii swoich startów w wyborach samorządowych w rejonie sołecznickim (rys. 3) i uzyskała 20 z 24 mandatów⁵.

Rys. 3. Liczba głosów oddanych na AWPL w rejonie sołecznickim w latach 1995–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Litewskiej Państwowej Komisji Wyborczej

Jak słusznie zauważa A. Bobryk (2013), udział AWPL w wyborach stanowi czynnik mobilizacyjny środowiska polskiego. Mimo, że wiele problemów mniejszości narodowych pozostaje nadal nierozwiązanych, to przedstawicielom żadnej innej narodowości nie udało się utworzyć na tyle silnego ugrupowania politycznego. Dodatkowo pozycja AWPL umocniła się i zwiększyła swój elektorat dzięki włączeniom do list wyborczych przedstawicieli innych mniejszości, w tym głównie Rosjan. Samorządy odgrywają bardzo ważną rolę w organizowaniu życia oraz zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnych. Przedstawiciele AWPLu w radzie samorządu z pewnością przyczynili się także do podniesienia aktywności społecznej Polaków.

4. Pozapolityczna działalność Polaków w Sołecznicach

W ostatnich latach funkcjonowania ZSRR, na skutek swoistej „odwilży”, zaczęły powstawać na Litwie kolejne organizacje mniejszości narodowych. Również Polacy rozpoczęli aktywną działalność mającą na celu tworzenie instytucji o zróż-

⁵ Na podstawie danych Litewskiej Państwowej Komisji Wyborczej.

nicowanym charakterze działalności. Różnego rodzaju koła, towarzystwa, stowarzyszenia itp. zaczęły powstawać przede wszystkim na obszarach zamieszkałych przez ludność polską.

W dniu 5 maja 1988 roku zainicjowano funkcjonowanie Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie, które rok później, podczas zjazdu przedstawicieli środowisk polskich w Wilnie, przekształciło się w Związek Polaków na Litwie (ZPL). Wystosowano wówczas „Odezwę do Polaków na Litwie”, w której wyraźnie podkreślono, że ojczyzną wileńskich Polaków jest Litwa, zaś Polska jest „Macierzą”. Oficjalnym hymnem ZPL ustanowiono „Rotę”, a za najważniejsze cele organizacji przyjęto: działania na rzecz oświaty i kultury, ratowanie polskich zabytków oraz wsparcie ugruntowania polskiej świadomości narodowej. Z czasem ZPL stał się najważniejszą organizacją, będącą orędownikiem sprawy polskiej na Litwie (Bobyryk 2005; Masłowski 2005; Kawęcki 2013).

Do najważniejszych celów działalności Związku Polaków na Litwie należą: zachowanie tożsamości narodowej polskiej mniejszości na Litwie, zapewnienie swobodnego rozwoju kultury oraz zagwarantowanie godziwych warunków bytowych ludności zamieszkującej Wileńszczyznę (Masłowski 2005; Leśniewska 2009). ZPL od 1989 roku wydaje tygodnik pt. „Nasza Gazeta”, a także prowadzi swoją stronę internetową. Jak podkreślają liderzy organizacji, jej główne cele od ponad 20 lat pozostają niezmiennie ze względu na konieczność ciągłej walki o polskość w zmieniającej się sytuacji w kraju, zwłaszcza w ostatnich latach, kiedy wrogość wobec Polaków na Litwie wyraźnie się nasiliła. ZPL stara się również odpowiadać na potrzeby różnorodnych grup Polaków, gdyż różnią się one wyraźnie między sobą. Na Wileńszczyźnie, gdzie liczba Polaków jest duża, funkcjonuje polskie szkolnictwo, a władzę lokalną sprawują przedstawiciele AWPL, potrzeby te są zupełnie inne niż na terenach znacznie oddalonych od Wilna, gdzie Polaków jest niewielu. W najbliższych latach ZPL zamierza przede wszystkim wspierać rozwój ruchu młodzieżowego i sportowego. Planowana jest także rozbudowa strony internetowej organizacji oraz poszerzenie działalności związkowej telewizji.

W ramach ZPL funkcjonuje bardzo aktywny Solecznicki Oddział Rejonowy Związku Polaków na Litwie. W ramach oddziału funkcjonuje 48 kół terenowych, liczących łącznie ok 1,2 tys. członków. Za główne cele działalności oddział przyjął m.in. pielęgnację i popularyzację języka polskiego w rejonie, wspieranie placówek oświaty i kultury, ochronę polskiej spuścizny na ziemi solecznickiej, umacnianie więzi z Polską oraz wspieranie twórczości, sztuki ludowej i organizację świąt typowo polskich. Oddział od 2009 roku wydaje bezpłatny miesięcznik „Soleczniki”. Powstanie gazety było odpowiedzią na brak polskojęzycznego biuletynu w rejonie, gdzie Polacy stanowią większość. Gazeta ma charakter społeczny, a treści gazety skupiają się głównie na komentarzach bieżących wydarzeniach z udziałem społeczności polskiej na Wileńszczyźnie⁶ (rys. 4).

⁶ Na podstawie wywiadów autorki z liderami ZPL, <http://soleczniki.pl/soleczniki-miesi%C4%99cznik-zpl> (dostęp: 6.01.2014).

Rys. 4. Miesięcznik Solecznickiego Oddziału Związku Polaków na Litwie „Soleczniki”

Źródło: zbiory autorki

Bardzo ważną rolę w pielęgnowaniu polskich tradycji oraz krzewieniu kultury odgrywa Centrum Kultury Samorządu Rejonu Solecznickiego (fot. 2). W ramach instytucji funkcjonuje 13 filii, w tym w: Białej Wace, Ejszyszkach, Jaszunach, Kamionce, Dziewieniszkach, Małych Solecznikach Turgielach, Rudnikach, Janczunach, Dajnowie, Gierwiszkach, Podborzu oraz Taboryszkach. Za cele działalności centrum przyjęto m.in. stworzenie możliwości mieszkańcom do realizowania swoich potrzeb kulturalnych, rozwój młodych talentów oraz zachowanie ciągłości tradycji ziemi solecznickiej. Centrum organizuje wiele imprez, w tym m.in. dożynki, wernisaże, festiwale muzyczne, zapusty etc.⁷

W rejonie solecznickim funkcjonuje 18 zespołów pieśni i tańca. Najbardziej znane z nich to „Solczanie”, Ejszyszczenie”, Rudniczanie”, „Turgielanka” oraz „Znad Mereczanki”. Od 1987 roku przy Centrum Kultury Samorządu Rejonu Solecznickiego funkcjonuje Zespół Pieśni i Tańca „Solczanie”. Na początku swojej działalności zespół składał się tylko z chóru, z czasem powiększył się także o grupę taneczną. Zespół wykonuje głównie polskie pieśni ludowe i patriotyczne, a także unikatowe pieśni podwileńskie. W 2008 roku zespół otrzymał odznaczenie Zasłużony dla Kultury Polskiej⁸. W Solecznikach funkcjonuje także Towarzystwo Gimnastyczne Sokół, kontynuujące tradycje najstarszego polskiego towarzystwa sportowego. Jego zadaniem, obok promowania kultury fizycznej i sportu, jest także krzewienie polskości w regionie (Bogucki 2014).

⁷ Na podstawie wywiadów autorki z liderami organizacji polskich.

⁸ *Ibidem*.

Fot. 2. Centrum Kultury Samorządu Rejonu Solecznickiego

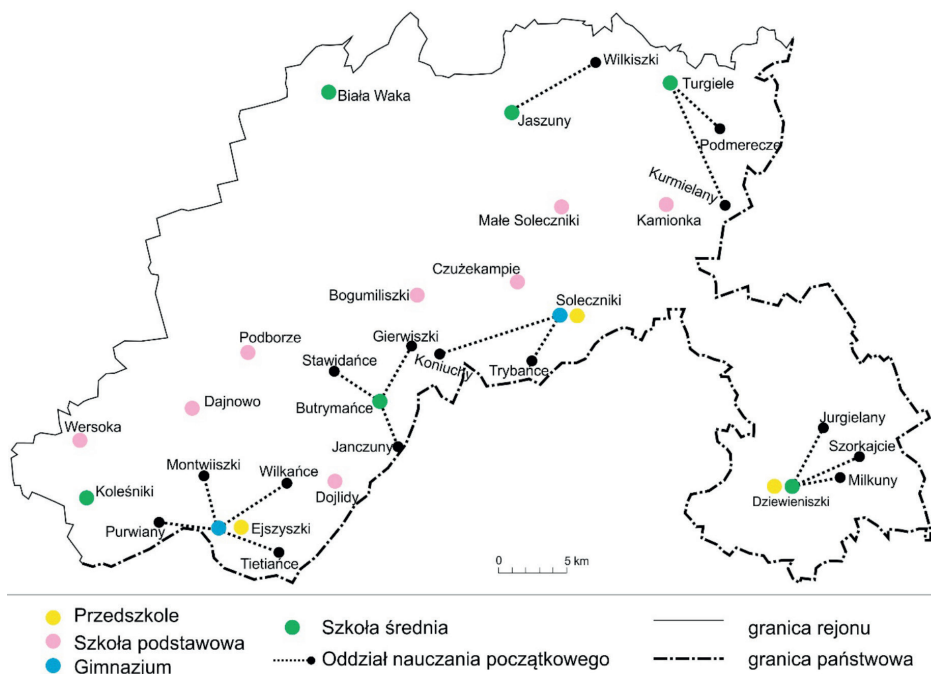
fol. K. Leśniewska

Niezwykle ważną rolę w kultywowaniu polskich tradycji oraz podtrzymywaniu poczucia tożsamości narodowej wśród młodzieży w rejonie solecznickim pełni polskojęzyczne szkolnictwo. Polska oświata na Litwie w ciągu ostatnich dwóch stuleci podlegała różnorodnym procesom o charakterze politycznym, społecznym oraz kulturowym. W 2013 roku na Litwie istniało 110 placówek oświatowych z polskim językiem wykładowym. Najwięcej szkół znajdowało się w rejonie wileńskim – 65 placówek oraz solecznickim – 19 placówek (rys. 4). Jak zauważa Z. Kurcz (2005), w rejonach tych ludność polska stanowi znaczną większość mieszkańców, przez co dochodzi tu do wzmożonej polsko-litewskiej rywalizacji, szczególnie przejawiającej się na tle językowym. Z polskiego punktu widzenia funkcjonowanie szkół z polskim językiem wykładowym jest realizacją prawa mniejszości do ochrony języka. Z kolei Litwini rozwój szkolnictwa mniejszości w tych rejonach postrzegają jako utrudnianie dostępu Litwinom do nauki języka ojczystego.

Warto podkreślić, że system oświaty na Litwie jest jedynym, poza Polską, dającym możliwość kształcenia na wszystkich szczeblach w języku polskim. Szkoły otrzymują bardzo dużą pomoc z Polski, zarówno finansową, jak i w sferze doskonalenia pracy nauczycieli⁹.

W 2011 roku przy wsparciu ZPL powstał Polski Uniwersytet Trzeciego Wieku w Solecznikach (PUTW), posiadający dwie filie w Ejszyszkach oraz Jaszunach. W zajęciach PUTW regularnie uczestniczy ponad 100 słuchaczy. W ramach Uniwersytetu organizowane są także imprezy integracyjne oraz wycieczki edukacyjno-krajoznawcze, w tym m.in. do Polski, np. śladami Jana Pawła II czy Józefa Piłsudskiego (Leśniewska 2014).

⁹ *Ibidem.*

Rys. 4. Rozmieszczenie placówek oświatowych z polskim językiem wykładowym w rejonie sołecznickim w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.wilnoteka.lt/>,
<http://www.aikos.smm.lt/>, <http://www.salcininkai.lt/>

5. Podsumowanie

Podsumowując, Polacy w rejonie sołecznickim stanowią grupę o bardzo dużej odrębności narodowej i językowej od grupy dominującej, jednocześnie charakteryzując się brakiem odrębności wyznaniowej oraz niewielką podatnością na asymilację. Jednakże można przypuszczać, że wraz z upływem czasu procesy asymilacyjne będą się pogłębiać.

Warto zauważyć, że w rejonie sołecznickim funkcjonuje bardzo duża liczba polskich organizacji o różnym profilu działalności. Mimo wielu drażliwych kwestii w relacjach na linii mniejszość polska – państwo litewskie, polskie organizacje w rejonie sołecznickim posiadają dużą swobodę funkcjonowania oraz realne możliwości oddziaływania na społeczność polską. Samorząd zdominowany jest przez przedstawicieli AWPLu.

LITERATURA

- Bobryk A., 2005, *Odrodzenie narodowe Polaków w Republice Litewskiej 1987–1997*, Dom Wydawniczy Duet, Toruń.
- Bobryk A., 2013, *Spoleczne znaczenie funkcjonowania polskich ugrupowań politycznych w Republice Litewskiej 1989–2013*, Siedleckie Towarzystwo Naukowe, Siedlce.
- Bogucki A., 2014, *Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” na Litwie*, <http://sokol-cinsp.blogspot.com/2014/02/towarzystwo-gimnastyczne-sokol-na-litwie.html> (dostęp: 1.08.2015).
- Eberhardt P., 2009, *Przemiany narodowościowe w państwach bałtyckich na przełomie XX i XXI wieku*, „Rocznik Nauk Społecznych”, 1(37), KUL, Lublin, s. 95–113.
- Godek A., 2005, *Powstanie, program oraz działalność Akcji Wyborczej Polaków na Litwie*, [w:] Winnicki Z.J. (red.), *Polska mniejszość narodowa w Europie Środkowo-Wschodniej. Nowe problemy i wyzwania wobec współczesnych przemian w państwach regionu*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław, s. 85–91.
- Kawęcki K., 2013, *Polacy na Wileńszczyźnie 1990–2012*, Europejskie Centrum Analiz Geopolitycznych, Warszawa.
- Krajewski Z., 2012, *Kwestia polskości na Litwie z perspektywy historycznej i współczesnej*, System-Graf, Lublin.
- Leśniewska K., 2014, *Geograficzno-polityczne uwarunkowania sytuacji mniejszości polskiej na Litwie i Łotwie po 1990 roku*, praca doktorska opracowana w Katedrze Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych na Uniwersytecie Łódzkim pod kierunkiem prof. M. Sobczyńskiego i dr hab. M. Barwińskiego.
- Masłowski P., 2005, *Polskie organizacje na Litwie w latach 1989–1991*, [w:] Winnicki Z.J. (red.), *Polska mniejszość narodowa w Europie Środkowo-Wschodniej. Nowe problemy i wyzwania wobec współczesnych przemian w państwach regionu*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław, s. 57–84.
- Sidorkiewicz K., 2011, *Między demokracją a buntem. Działalność polityczna i samorządowa Polaków w Republice Litewskiej (1988–2011)*, Wydawnictwo PWSZ, Elbląg.
- Żołądowski C., 2003, *Białorusini i Litwini w Polsce. Polacy na Białorusi i Litwie. Uwarunkowania współczesnych stosunków między większością i mniejszościami narodowymi*, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa.

ACTIVITY OF NATIONAL MINORITY ON LOCAL LEVEL
– A CASE STUDY OF POLES IN ŠALČININKAI MUNICIPALITY
IN LITHUANIA

Abstract Poles are the largest national minority in Lithuania. In contemporary Šalčininkai municipality Polish national minority has a very strong position. According to 2011 data census, more than 77% of population inhabited Šalčininkai municipality that are Poles.

The main aim of the paper is to show how national minority can affect on the situation in the municipality. Poles, who are very active in this region, have got many Polish organizations which support development of Polish culture and traditions. Moreover, in 2013 in the district worked 19 schools organizing education for children and youth who belong to the Polish national

minority. Also Polish political party – Electoral Action of Poles in Lithuania (AWPL) is very active in Šalčininkai municipality. The party permanently governs in the municipality since many years.

It is worth mentioning that Poles are the most conflicted national minority in Lithuania. Many problems of Polish minority in Lithuania are exaggerated by the media or Electoral Action of Poles in Lithuania and used for political propaganda, but some problems exist objectively. All general problems affect on the situation of Poles in Šalčininkai municipality.

Key words National minority, Poles, Lithuania, local activity, organizations of national minorities, census.

Dr Katarzyna Leśniewska
Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej
Wydział Nauk Geograficznych, Uniwersytet Łódzki